

(/)

 (/)

> Danmark og Europa efter 1945 (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Oliekrisen

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/bidrag-til-danmarks-indvandringshistorie>)

Oliekrisen

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 6386

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/oliekrisen)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/oliekrisen](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/oliekrisen)) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [http://www.historie-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/oliekrisen)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/oliekrisen](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/oliekrisen)) **in**

([http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/oliekrisen&title=)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/oliekrisen&title=](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/oliekrisen&title=))

Mogens Rüdiger

Oliekrisen

Da Danmark gik i sort – og så lys forude

Af Preben Etwil

I bogserien fra Aarhus Universitetsforlag om 100 danmarkshistorier, skrevet af 100 sider, har historikeren Mogens Rüdiger skrevet en lille fremragende og letlæst bog om Danmarks to oliekriser i 1970'erne – og hvad deraf fulgte. Mogens Rüdiger beskriver selv begivenhederne som "Da Danmark gled i olien" (p. 1).

Bogen er skrevet som én lang kronikserie uden noter og teoretiske og videnskabelige krummelurere. Den er let fortalt og direkte i præsentation af både fakta og refleksioner. Der er tale om en solid kulturhistorisk gennemgang af oliekrisernes baggrund og følgevirkninger – skrevet på en sådan måde, at enhver selv med minimal interesse for historie kan følge med.

Men tag endelig ikke fejl. Bogen ER skrevet af en faghistoriker, der har orden i sine kilder. Det kan man overbevise sig om, ved at dykke ned i et medfølgende 8 siders notat, som forlaget har lagt på nettet: <https://unipress.dk/media/16332/noter-oliekrisen.pdf>

Baggrunden for bogen er to internationale oliekriser i henholdsvis 1973 og 1979, og hvor Danmark bliver særligt hårdt ramt, da Danmark havde et relativt højt fossilt energiforbrug – uden tanke eller plan for en rimelig forsyningssikkerhed. Planlæggere og politikere blev så at sige taget på sengen – og vi endte bl.a. i de berømte bilfrie søndage og mørklagte gader.

Som Rüdiger skriver: *"Kriser skaber forandring, og derfor er viden om de to oliekriser i 1973-74 og igen i 1979 vigtig. Kriserne gjorde energien synlig og skabte opmærksomhed om, hvordan den fungerer i hverdagen. De generede mange mennesker og fik dem til at tænke over, hvordan generne kunne mindskes"* (p. 15).

Herefter følger et kapitel, der ret udførligt viser, hvordan danskerne i kølvandet af 1940'ernes og 1950'ernes økonomiske smalhals påbegynder deres velstandsboom i slutningen af 1950'erne og begyndelsen 1960'erne med en overvældende vækst i det fossile energiforbrug, der i øvrigt i perioden overgik fra kul til olie, og som forefandtes i rigelige mængder og til en billig pris.

Befolkningen flyttede til byerne, og kvinderne kom ud på arbejdsmarkedet, hvoraf fulgte, at de skulle lattes i det huslige arbejde. Der blev derfor bygget større boliger i forstæderne med moderne og energikrævende komfort. Befolkningen krævede stabil opvarmning (21-graderskulturen), fik længere til arbejdet, anskaffede sig bil og masser af elektriske husholdningsmaskiner – samt de nye obligatoriske statussymboler i form af radio og fjernsyn.

Både i tekst og billeder følger vi i bogen denne nærmest revolutionerende forbrugs- og sociale kulturudvikling: *"Resultatet var, at elforbruget blev mere end femdoblet fra 1950 til 1970 – fra 484 til 2.648 kWh pr. indbygger. Stigningstaksten var højere end i andre lande, men der var stadig langt til de store strømforbrugere som USA, Sverige og Norge. Når Danmark alligevel blev hårdt ramt af oliekrisen, skyldes det den næsten fuldstændige afhængighed af importeret energi"* (p. 45).

De nye familiemønstre krævede energi, men det gjorde transportsektoren også. Herfra udgik der et enormt pres på fossile brændstoffer – især væksten i bil- og flytrafikken bidrog væsentligt til det nye og stigende energibehov: *"Moderniseringen af hverdagslivet havde ført til en betydelig afhængighed af olie. Det var sket i en social og kulturel proces. Fra den første halvdel af 1950'erne til oliekrisens udbrud brugte danskerne klart mindre på mad og tøj og mere på bolig, transport og fritid. Forstaden, parcelhuset og bilen står som de vigtigste rum for moderniseringen, hvor tidligere tiders kamp for overlevelse var erstattet af individets velfærdsstatsgaranterede ret til velvære"* (p.48).

Og ingen, bortset nogle enkelte "energitosser", tænkte over det, da energien overalt fandtes i rigelig og billig form. Men det var lige netop dét, der fik en brat ende i vinteren 1973-74. For d. 6. oktober 1973 udbrød der krig i Mellemøsten mellem Israel på den ene side og Egypten samt Syrien på den anden. Som en udløber af krigen vedtog nogle af OPEC-landene på et møde d. 17. oktober 1973 at nedskære deres olieproduktion og samtidigt sætte priserne op. Selv om nedskæringen reelt var beskeden, udløste beslutningen dramatiske prisstigninger. Fra oktober til december 1973 steg prisen på en tønde råolie fra 3 til næsten 12 dollars: *"Oliekrisen forandrede både energiforsyningen og -forbruget. Meget hurtigt stod det klart, at erhvervene, de private husholdninger og det offentlige skulle gøre noget her og nu for at begrænse effekten af prisstigningerne og de reducerede forsyninger"* (p.57).

Bilfri søndage og forbud mod belysning i butikkerne efter lukketid var nogle af de tiltag, der blev lovgivet om i lille Danmark.

I 1979 opstod der politiske uroligheder i Iran, hvilket medførte et nyt fald i olieproduktionen. Sammenholdt med at Europa samtidig oplevede en streng vinter, steg prisen på en tønde råolie fra næsten 13 dollars i oktober 1978 til 36 dollars i juni 1979.

Krisen skabte dog ikke den samme panik som under den første oliekrise. Ikke noget med bilfri søndage!

For mange af de europæiske lande havde i mellemtiden selv begyndt at udvinde olie, og der var kommet nye alternative energikilder til, og nyere forbrugsprodukter forbrugte alt andet lige færre ressourcer.

Men for at gøre sig helt fri af olieafhængigheden besluttede danske politikere i al deres genialitet, at vende tilbage til kullene – under stor protest fra bl.a. kraft-varmeværkerne. Igen var der ingen, der tænkte på miljø- og klimabelastningen – om ordet overhovedet dengang fandtes!

Det eneste, der var på politikernes lystavle, var forsyningssikkerheden.

Dog skete der en gradvis tilbagevenden til den sorte olie, og det nye blå guld: Naturgassen.

Det danske industri- og rederikoncern A.P. Møller havde i begyndelsen af 1960'erne fået koncession til den danske undergrund, og efter forskellige trakasserier med den danske stat påbegyndte koncernen en olie- og gasudvinding i Nordsøen: *"Første del af naturgasnettet lå klar i 1982, og to år senere var nettet landsdækkende"* (p. 61).

Atomkraft var også på tale, men måtte opgives efter massiv folkelig modstand.

Vindemølleproduktion blev også en del af den nye energistrategi, men i et meget beskeden omfang: *"Efter oliekrisen 1978-1979 blev spareforslagene fornyet. Lappeløsningerne var erstattet af langsigtede forslag som sparepærer, varmeveksler, solfangere og jordvarme. Borgerne, derimod, havde benzin og transport øverst på sparelisten, efterfulgt af mad, tøj, drikkevarer og ferierejser. Først på sjettepladsen kom el og varme"* (p. 63).

Lige så småt kom miljødagsordenen på plads – i høj grad inspireret af Brundtlandrapporten fra 1987. I 1990 vedtog politikere en langsigtet energiplan – kaldet Energi 2000: *"Energi 2000 var et delvist opgør med 15 års energipolitik. Planen blev ikke præsenteret på den måde, men den fremlagde en ny måde at tænke energi på... Udgangspunktet var, at "Danmark er blandt de nationer, der udleder den største mængde CO2 pr. indbygger (og) har derfor en særlig forpligtelse til at være med i forreste række af lande, der bidrager aktivt i at etablere internationale aftaler til løsning af problemerne"* (p. 67).

Der blev fra politisk side langsomt men sikkert bevidstgjort, at en afkobling mellem energiforbrug og økonomisk vækst var en miljømæssig nødvendighed. Senere kom også bæredygtighedsdebatten på den nationale og internationale dagsorden. Bogen beskriver på en oversigtlig måde både de politiske

kampe, og dets resultater inden for det seneste tiår. Det er i dag bredt accepteret, at løsninger inden for dette område alene kan løses gennem forpligtende og bindende internationale aftaler.

Bogen slutter af med at præsentere mange af de livsstilsdilemmaer en mere bæredygtig energi- og miljøpolitisk dagsorden fører med sig.

Madforbruget trækker på energien, og det gør transport og opvarmning også.

Hvordan finder frem til en naturlig balance mellem menneskets evige behov for velfærdsmæssige behagligheder i form af underholdning, mad, tøj og varme i forhold til de af medfølgende miljøbelastninger?

Komfort og velvære i dagliglivet belaster miljøet, og spørgsmålet er, hvordan man opnår en god balance mellem disse faktorer.

Interessant er det også at læse, at energiforbrug opstår de mærkeligste og tit oversete steder – fx at borgernes forbrug af Netflix og HBO udleder lige så mange drivhusgasser som luftfart: *"Den grønne omstilling har hidtil gennemgået forskellige faser. Først en effektivisering af energiproduktionen og en udbygning af energiplanlægningen. Derefter løbende tekniske forbedringer af vind- og solenergien, der dækker en større del af det samlede energiforbrug. Det foreløbigt sidste trin er, at omstillingen er begyndt at konfrontere hverdagen med spørgsmål om valg og fravalg"* (p. 97).

Bogen er på mange måder et wake-up-call til de mennesker, der betegner andre som "klimatosser".

Problemet er nok, at de først finder ud at læse den, når alt er gået i sort. Men for os andre er bogen en lille kærkommen påmindelse om, at det er nødvendigt at handle på kriser, det være sig energi, miljø eller klima, inden at det er for sent.

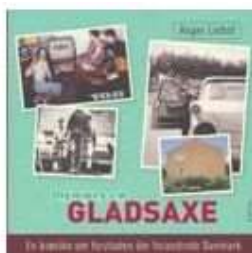
Og her kan sommervarmen – i skyggen – være en udmærket anledning.

Med disse ord skal bogen varmt anbefales.

[Historie-online.dk, den 22. juli 2019]

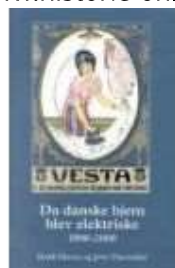
← Forrige artikel (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/bidrag-til-danmarks-indvandringshistorie>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

GLADSAXE

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/gladsaxe>)

DA DANSKE HJEM BLEV ELEKTRISKE 1900-2000

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/danmark-og-europa-efter-1945/da-danske-hjem-blev-elektriske-1900-2000>)
(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/historie-og-topografi-11-11-11/danmarks-oekonomiske-historie-1910-1960>)